

To le v malokaterem oziru velja za učiteljico, posebno pri nas, ko so povečini vse vezane le same nase.

Tudi pri nas se izkuša žensko delo učiteljice manj plačati. Posebno v sedanjem času, ko je konkurenca v tem oziru tako velika, da je hiperprodukcija ženskih učnih oseb očitna trpi mnogo boj učiteljice za enakopravnost.

Res je, da je morebiti učiteljica za šolo manj razsežno uporabna, kakor moški, toda menim, da nikjer bi se ne moglo delo tako enakovredno plačati kakor ravno pri učiteljskem stanu.

V upoštevanju pri tem bi seveda prišla enakovrednost dela, morebiti tudi uporabnost in socialni oziri, a konkurenčni boj bi se moral pri reševanju in določanju plač popolnoma pustiti iz vidika.

Izmed socialnih ozirov bi prišlo v prvi vrsti to v poštevanju, da so moški oženjeni in da imajo skrbeti za družino; toda k temu bi bilo pripomniti, da vprašanje o celibatu učiteljice danes tudi še ni rešeno, kakor tudi to, da je mnogo učiteljev samecev, ki v večini kronovnin uživajo enako mero z učitelji-ozenjenici.

Opravičljive in jako pravične so pa draginske doklade oženjenecem v tem oziru, kar je umestna ureditev.

Drugače bi pa učiteljice upravičeno zahtevale enakovrednost z učitelji tako v gmotnem, kakor v pravnem oziru, ker so življenjske potrebe in pogoji učiteljice popolnoma enake z učiteljem-samecem.

V uradnem oziru opravlja ženska iste posle kakor moški, torej naj bo tudi enako plačana.

Drugače je to v onih slučajih, kjer učiteljica ne more enakovredno opravljati službe kakor moški, a tu naj se je ne plača nižje, temveč naj se tu ne nastavlja in naj se ji taka mesta odrekajo!

Gre pa tudi pri delovnih plačah žene vedno le za vprašanje eksistenčnega minima.

In ker nam učiteljicam ni niti eksistenčni minimum zagotovljen, zato je naš boj v tem oziru skupen in solidaren z moškimi: da si skupno priborimo najprej gmotni položaj eksistenčnega minima, ki ga danes še žalibog nimamo!

Šele po priboritvi ženi-delavki gmotnega stanja eksistenčnega minima nastane vprašanje o razmerju plače ženske in moške osebe.

Učiteljica in politika.

Dokler je še v zakonu celibat učiteljice, dotlej je izmed vseh ženskih poklicev učiteljski oni, ki bi najlaglje izvrševal in bi bil najopravičenejši izvrševati žensko aktivno in tudi pasivno volilno pravico, če bi se ta ženam privolila!

Vsekakor je važno, da žena soodločuje pri zakonodaji, zakaj često se tu ravno ženske pravice teptajo in zatirajo.

Tembolj je pa upravičena ženska aktivna volilna pravica, ker na ta način žena lahko tudi vpliva, da so izvoljeni možje, ki se bodo ozirali pri zakonodaji tudi na koristi žene in bodisi to na domu ali v pridobitnih poklicih.

Razsojati o upravičenosti ženske aktivne in pasivne volilne pravice je težko.

Praksa nam je izkazala, da so ženske danes že priborile v Ljubljani aktivno volilno pravico za občinski odbor. Kako bo ta novost vplivala na ženo samo, to nam pokaže bodočnost.

Na drugi strani imajo učiteljice tudi aktivno in pasivno volilno pravico v stanovsko-strokovne korporacije, ki pa ne napravljajo na gibanju učiteljice posebnega vpliva.

Če si bo pa žena priborila volilno pravico tudi v deželno in državno zakonodajo, je to vprašanje časa.

Toda preden prične žena, in bodisi to tudi učiteljica, s političkim delovanjem, ji je potreba kulturne podlage zanje.

Zato kažem v tem oziru na drugo stran in končujem to poglavje z dr. Ilesičevimi besedami: „Kakor mladino, tako tudi kmete rajše uvajamo v stranko nego v kulturo. Seljaka političsko prej buditi nego ga kulturno obraziti, je opasno počenjanje in demagogija. Umevno in opravičljivo je le v izrednih, nenormalnih razmerah.“

Če te besede obrnemo z ozirom na političko delovanje učiteljice, pa nam je začrtana smer našega dela!

Narodno-socialno delo učiteljice.

Z vsi opravičenostjo pa učiteljica lahko poseže tudi po narodno-socialnem delu, in

nihče ji tu ne bo krutil njenih pravic z ozirom na vzgojo in izobraževanje ženskega narodnega naraščaja.

Često je tudi ona za to delo bolj sposobna od moškega.

A nikdar ne pride tu v konflikt z moškimi, ker ji je tu polje popolnoma specialno.

Pri stanovskih, pri strokovnih in pri stanovsko-gospodarskih vprašanih deluje solidarno s tovariši; popolnoma samostojno pa je nje delo lahko na narodnem-socialnem polju.

Učiteljica lahko popolnoma samostojno vrši narodno podrobno delo, prosvetno delo, se lahko udeležuje izobraževalnega dela, da vodi ljudske knjižnice, izobraževalna društva, čitalnice, širi prosvetne liste in prireja predavanja; lahko bije boje proti alkoholizmu; lahko sodeluje pri narodno-gospodarskem delu, če se teoretično izobrazi, da sodeluje pri vodstvu zadrug; lahko vrši narodno-obrambno-manjšinsko delo; lahko pospešuje telesno vzgojo ženskega naraščaja v narodu; lahko pripravljajo ženski naraščaj za bodoči poklic matere in gospodinje, skratka: ona ima popolnoma poseben in samostoj delokrog v tem, da organizuje in krepi telesno in duševno ženski naraščaj naroda!

Slovensko-hrvaški klub in istrski poslanci.

„Naša Sloga“ in po njej „Edinost“ sta priobčili odgovor dijaški mladini v Istri. Ne moremo, da bi se ne ozrli na ta odgovor. Odgovor je deljen v tri oddelke, in izkušali bomo k vsakemu napisati malo komentarja. Prvi ima naslov:

Cepljenje dijakov.

Tu se jadicuje, ker je slovansko dijaštvo v Istri deljeno v dva tabora, in sicer ono naprednega mišljenja je združeno v „Istri“, a ono klerikalnega v „Dobrili“.

Tudi nam je žal, da je to resnica, a kdo je temu vzrok? Kolikor je nam znano, v Istri ni bilo teh načelnih strank, a znano nam je, da se je potrudil škof Nagl, da je napravil obe stranki. In kdo mu je bil pomočnik? Če bi odgovarjalec pogledal starejše slovenske in hrvaške letnike političkih in nepolitiških listov, bi se lahko prepričal, da so v tem pomagali ravno Šusteršič in njegovi privrženci. Ali je tako kratkega spomina, da ne ve, iz katerega namena so prihajali v Istro Terseglav, Ravnikar i. dr.? Ali ne ve več, koliko javnega in nejavnega zasramovanja je moralo prebiti slovensko učiteljstvo v Istri, ker jim je hotelo zabraniti njih razdorno delovanje? In sedaj, ko se jim je posrečilo razdvojiti dijaštvo in učiteljstvo in ljudstvo, se šteje to dijaštvu v greh, namesto da bi se ta greh pripisalo Šusteršiču in njegovim privržencem! A kaj se hoče, ako celo oni poslanci, ki so bili izvoljeni na narodnem programu, podpirajo istega Šusteršiča! Šusteršič hoče imeti razcepljeno celo Jugoslavijo, zato vidimo, da sam ali po svojih privržencih seje razdor povsod in tudi srednješolskemu dijaštvu ne prizanaša. Zato vidimo, da so na srednjih šolah dijaške zveze, v katerih širijo političke liste njegove stranke, a gorje dijaku, ako bi ga zasačili pri čitanju listov nasprotne stranke! Ako bi ga konferenca ne izključila, bi mu katehet gotovo napisal tako petico, da bi se je spominjal vse življenje. Ali ne vidite in ne slišite, da na Kranjskem kaznujejo Šusteršič in njegovi privrženci celo ono učiteljstvo, ki čita liste, ki niso priljubljeni njegovi stranki? Ta greh je torej čisto Šusteršičevega izvira, in njega bi se moralo obsoditi, a ne dijaštva.

Dalje pravi odgovarjalec, da je italijansko dijaštvo Istre združeno vse v enem društvu. Akoravno je tudi med tem različnosti, je zahtevalo italijansko univerzo in razlilo ves svoj zolč na c. kr. vlado. Tudi tu pogledimo vzrok temu! Italijanski političarji in poslanci so v prvi vrsti Italijani in potem šele strankarji, a Šusteršič in njegovi privrženci so v prvi vrsti strankarji in potem šele Slovenci.

Zaradi tega vidimo, da Šusteršiču in njegovim privržencem pride vsa prav, ako je le v prospeh njihove stranke, zato jih ni bilo sram porabiti denar, ki je bil določen za slovensko vseučilišče, za svoje strankarsko združenstvo! Šusteršiču in vsem njegovim privržencem je bolj mar za nemško-katoliško vseučilišče v Saleburgu kot za slovensko v Ljubljani ali hrvaško v Zagrebu. Istrski državni poslanci so se sedaj pridružili tem možem, in

vsakdo je prisiljen misliti, da so tudi oni tega prepričanja. In ob takih razmerah hoče odgovarjalec, da bo dijaštvo mirno manifestiralo za slovensko, oziroma hrvaško vseučilišče? To se nam zdi ravno toliko mogoče, kot če bi kdo pred panjem dražil čebele, a bi zahteval, naj mirno nanašajo strd.

Na naslov „Dobrile“.

Kakor smo že povedali, je istrsko dijaštvo razdeljeno po kranjskem vzoru, in ono Šusteršičeve stranke je u članjeno v društvu, ki so mu dali ime „Dobrila“ po nepozabnem tržaško-koprskem škofu Dobrili. Povedali smo, da je temu delanju vzrok Šusteršičeva stranka, h kateri so pristopili vsi trije istrski državni poslanci ter jo tako podpirajo. V tem društvu je manjšina dijaštva, ker do sedaj ni še prišla klerikalna stranka v Istri do take veljave, da bi potegnila s seboj večino naraščaja, a vendar je ta manjšina drzna prav kakor nje vzor in voditelj Šusteršič. Mislimo, da jih podžiga v tej drznosti prepričanje, da so pristopili k isti stranki vsi trije istrski državni poslanci. Tudi mi vemo, da pokojni Dobrila ni bil ne klerikalec ne liberalce, pač pa istrski Slovan, ki — akoravno po rodu Hrvat — ni delal razlike med Slovenci in Hrvati.

Ustanovil je več štipendijev za slovansko dijaštvo v Istri, a ne bomo se čudili, ako je kot škof pustil prvo besedo pri podelitvi teh tržaško-koprskemu škofijskemu ordinariatu. Bože moj, kako se dele ti? Mi vemo, da se je podelil štipendij dijaku, ki je bil podkovan s peticami, četudi sta prosila zanj dva s prav dobrimi izpričevali, a vzrok je bil ta, da je prvi staršev, ki se štejejo k Šusteršičevi stranki. Ni čuda, če je dijaštvo, v članjeno v „Dobrili“, toliko predrzno, da odobruje korak onega hrvaškega učiteljstva v Istri, ki se je ločilo od večine svojih tovarišev in ustanavlja svoje učiteljsko društvo po zgledu kranjske Slomškarije. Ali ne podpirajo tega tudi vsi trije istrski državni poslanci s svojim vstopom v Šusteršičev klub?

Na naslov „Istre“.

Povedali smo že, da je v društvu „Istra“ v članjeno dijaštvo nasprotne prepričanja. Z odgovorom na ta odgovarjalec oddelek bomo kmalu pri kraju, ker mu odgovorimo s pregovorom: „Oponošen dar je črn pred Bogom“. Oponaša svoje darove le Šusteršičeva stranka, in iz tega je razvidno, da se je odgovarjalec že navzel duha te stranke, in zaradi tega se tudi ne čudimo, da se je poleg oponašanja poslužil še žuganja. Vsak ravna, kakor ve in zna.

Gibanje učiteljstva na Češkem.

Češki in nemški učitelji so sklenili sklicati prihodnjo nedeljo po celem Češkem 40 shodov, ki se bodo bavili z žalostnim gmotnim stanjem učiteljstva na Češkem. — Tudi slovensko napredno učiteljstvo stori v kratkem potrebne korake, da pojasni svoj pretožni materialni položaj.

Kako je lep vojaški stan!*)

Vse leto se ubija učitelj z [nadebudno mladino; na vse načine poizkuša z največjo potrpežljivostjo vcepiti ji raznih dobrih nauk in z radostjo opazuje vsako napredovanje svojih učencev, kjer ve, da padajo njegove besede na rodovitna tla. Počasi se približa konec šolskega leta, in počitnice so tu. Sedaj se učitelj lahko nekoliko oddahne, stopi z daljšimi izleti v dotiko s prosto narodo, napravi kakšno potovanje ali kaj sličnega, ker potrebno je, da se duh okrepi in poživi, da je pripravljen na zopetno delo poučevanja.

Ni pa vsem dano v miru uživati teh počitnic. Marsikateri učitelj mora spraviti kredo v kot, pobrati nekaj potrebnih reči v kovčeg in seznaniti se s puško — vojaško ljubico. Kar je mlajših učiteljev, morajo malone brez izjeme poizkušati vojaško življenje. Ker imajo med letom šolo, je treba v počitnicah, ravno v najhujši vročini odriniti v vojašnico in zadeti telečnjak na hrbet. Povsod vlada — posebno — letos — huda vročina, in da Trst ni brez nje, to pač vsakdo ve.

Vsakemu bo gotovo znano, da vlada v Trstu in okolici še posebno huda vročina.

V Trstu je nastanjen 97. pešpolk, in k temu pridejo vsako leto učitelji na izučbo

v vojaški stroki. Tem seveda ni prihranjena vročina, posebno še, ako morajo ven iz Trsta na kraški svet, Vendar to še ni najhujše.

„Česa jim pa manjka?“ bi vprašal kdo, „če jim to ne dela najhujših težav?“ Da ne bom nikogar preveč mučil in da njegova radovednost ne bo preveč trpela, rajši hitro povem. Letošnje učitelje — novince so spravili k stotniji, kjer je za nadporočnika mož res plemenitega imena, a drugega menda ne. Temu možu napravljajo gotovo veliko veselje to, da more nagajati učiteljem, ki jim je odstopil samo prostor in nekaj postelj, drugače pa nima ničesar z njimi opraviti.

Učitelji pač pridejo v vojašnico s svojim navadnim znanjem, ki ga rabijo v šoli. Nikjer se pa ne zahteva, da naj znajo učitelji tudi prati, ribati, pometati in kar je še takih gospodinjskih del. Ker tega pač ne znajo, so vzeli na pomoč navadne vojake, da jim ti napravijo ta dela snaženja, kar so ti radovoljno opravljali, ker so pač vedeli, da tudi njim odleti pri tem kakšna kronica, ki jim prav pride. To je bilo pa le nekaj dni. Nekega jutra je namreč pometal neki vojak sobo, kjer so bili učitelji nastanjeni. Ko je že skoraj pometel, ga nekdo pokliče, a ta pusti smeti pri vratih in odide. Ta čas pa menda sam vrag prinese že zgoraj imenovanega gospoda, ki začne pri pogledu na smeti prav grozno razsajati. Konec vseh koncev je pa bil, da mora vsak učitelj od sedaj naprej vse opraviti sam. To je bilo na soboto. Da so jih morali slišati tudi učitelji, je precej pomoglo nekaterim vojakom, ki imajo že kaj prištega na ovratniku. Kmalu so bili podčastniki pripravljani kritizirati red po sobi in zraven zapovedovati. Vdati se je bilo treba v usodo in opraviti, kar se je pač moglo storiti, da se ustreže želji teh mogočnejšev. Drugi dan je bila nedelja. Primahal jo je četo v odja pregledat red po sobi. Akoravno se je nahajal takrat prav gotovo kakšen izmed učiteljev v sobi, ni vendar niti zinil, tako da so mislili, da je vse v redu. On je šel pa javit nadporočniku, da je soba v neredu. Mogoče je to napravil tudi „feldvebel“, ki je za njim inšpiciral molče sobo; dejstvo je pa, da je prihrumel ravno za menažo nadporočnik in prav pošteno oštel navzoče učitelje. Značilne so njega besede: „Hier seid ihr keine Lehrer, hier seid ihr gewöhnliche Ersatzreservisten und werdet gerade so behandelt; ich werde darauf schauen, daß ihr allein alles in Ordnung setzt und das Zimmer rein haltet. Es tut mir leid“, je še ironično pristavil, „aber ich kann nicht helfen, denn so steht es im Dienstreglement. Eine Ausnahme bilden nur die Einj.-Freiwilligen“. Mož pa menda ne ve, da ima vsak učitelj isto pravico služiti kot enol. prostovoljec kot drugi, ki so končali srednje šole. Hitro je stopil še k svoji stotniji in ji zapovedal, da ne sme nihče učitelju še črevlja osnažiti, če mu plača za to tudi 100 K. To je bila šele voda na mlin podčastnikov. Ukazali so potem mizo oprati, pod ribati itd. Drugi dan se je pa tak-le „frajter“ proti svojim tovarišem pohvalil: „A sem jih, te učitelje, ej, da bi bili videli kako so ribali, le čak'te me le! Ko pride tak človek od vojakov, se seveda povsod pohvali, da je on ukazal učitelju to in to delo opraviti in da je moral slušati, torej je on višji od njega. In da slučaj nanese, da pride učitelj v isto vas, ne mogel bi popolnoma nič vplivati na takega moža, ker bi ga vedno zavrnili: „Kaj boš ti, ki si moral pred mano pod ribati!“

Tako so potekali počasi dnevi „počitnic“. Gospod poročnik, mož hude jeze, je vedno zahteval grozno „stramm“. (Učitelj-vojak ima namreč samo to ugodnost, da se mora vsega v polcvico krajšem času naučiti kot pa drugi vojak, drugače mora iti pa vse enako.) Za vsako malenkost, vsak pregrešek je prišla kazen, namreč en dan zapora ali pa je raztrgal dovoljenje ostati čez 9. úro zvečer v mestu.

Naj bo za enkrat dovolj, a vsakdo si lahko misli, da se nam je mudilo domov in da je vsak pomiloval ono drugo skupino učiteljev, ki je šele takrat prišla v vojašnico. Kako se je tem godilo, ne vem natančno, dobro gotovo ne. Upati pa je, da se kaj oglasijo! Učitelj-rezervist.

*) Članek nam je došel sicer nekoliko — post festum, ampak na dejstvih to ničesar ne izpremeni. Uredn.